

ΓΕΩΡΓΙΑ Ε. ΜΑΛΟΥΧΟΥ

Πολύκριτος Εὐπυρίδης δανειστής

Στὴν θέση Πάτημα τῶν Μεσογείων ἔγινε ἀνασκαφικὴ ἔρευνα ποὺ σύμφωνα μὲ σύντομη ἔκθεση, δημοσιευμένη πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἔφερε στὸ φῶς ἐκτὸς ἄλλων «ἀποσπασματικὰ λείψανα κτισμάτων ἀγροτικῶν ἐγκαταστάσεων»¹ ἀποκαλύφθηκαν «μικρὸ μονόχωρο κτήριο», ποὺ ἀπὸ τὰ εὐρήματα ἀποδίδεται σὲ «βοηθητικὸ - ἀποθηκευτικὸ χῶρο κάποιου ἀγροκτήματος τῶν πρώιμων ἑλληνιστικῶν χρόνων». ΒΑ αὐτοῦ ἐντοπίσθηκαν λείψανα μικροῦ κτίσματος «ἴσως ἀπλοῦ ὑποστέγου», στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ὁποίου βρέθηκε κεραμεικὴ τῶν τελῶν τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.²

Στὴν ἔκθεση παρουσιάζεται καὶ ἐνεπίγραφο ὄροσημο ποὺ βρέθηκε στὴν ἀνασκαφή.³ Ἡ ἐπίγραφη παρέχει σημαντικὴ πληροφορία, διότι ἀπὸ τὸ κείμενό της προκύπτει ὅτι τὸ χωρίον καὶ τὰ λογῆς οἰκήματα⁴ ἦταν ὑποθηκευμένα⁵ σὲ Ἀθηναῖο, ἀπὸ τὸν δῆμο τῶν Εὐπυριδῶν, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἔχει χαραχθεῖ μὲ σφάλματα.⁶ Τὸ ποσὸν τῆς ὑποθήκης πιθανῶς ξεπερνοῦσε τὶς τρεῖς χιλιάδες δραχμές.

Ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ ἐπίγραφη χρονολογεῖται μᾶλλον στὸ 2ο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., συνδέεται ἐπομένως χρονικὰ μὲ τὰ κτίσματα ποὺ ἀποκαλύφθηκαν κατὰ τὴν ἀνασκαφή. Εἶναι πιθανὸν ὅτι μεταξὺ τῶν ἀναφερομένων ὑποθηκευμένων οἰκιῶν συμπεριλαμβάνονταν καὶ τὰ ἀνασκαφέντα κτίσματα. Ἡ ἐπίγραφη ἔχει χαραχθεῖ ἀμελῶς, ἴσως ἀπὸ κάποιον ἀπὸ τὰ δύο ἐνδιαφερόμενα μέρη, δηλαδὴ τὸν ἰδιοκτήτη ἢ τὸν δανειστή.⁷ Προτείνεται ἡ ἀκόλουθη μεταγραφή·

Εὐχαριστίες ὀφείλω στὸν Ἄγγελο Ματθαίου καὶ τὸν Γιώργο Παπαδόπουλο γιὰ τὴν βοήθειά τους.

1. Βλ. Μαρία Στάθη στὸν τόμο *Ἀττικῆς ὁδοῦ περιήγηση*, ἐπιμέλεια Γ. Σταϊνχάουερ, (ἔκδ. Ἀττικὴ ὁδός), Ἀθήνα 2005, 195-196. Τὰ κτίσματα ἐντοπίσθηκαν ἀνατολικά καὶ σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀνασκαφείσης ἑλληνιστικῆς ἀγροικίας, βλ. Στάθη, ὅ.π. 195. Γιὰ τὴν θέση τῆς ἀνασκαφῆς βλ. τὸν χάρτη (ὅ.π.) στίς σ. 20-21, σημεῖο 22Γ.

2. Βλ. Στάθη, ὅ.π. (σημ. 1) 196. Στὴν περιοχὴ, στὴν ὁποία ἐρευνήθηκαν καὶ ἄλλες ἀγροικίες, τοποθετεῖ ἡ Ὄλγα Κακαβογιάννη τὸν ἀρχαῖο δῆμο Ὅνη, βλ. Ὄλγα Κακαβογιάννη, *Ἀπὸ τα ἀρχαῖα νεκροταφεῖα στα Μεσόγεια*. Ο ἀρχαῖος δῆμος τῆς Ὀνης, στὸ Βιβλὴ Βασιλοπούλου, Στέλλα Κατσαρού – Τζεβελέκη (επιμ.), *Ἀπὸ τα Μεσόγεια στον Ἀργοσαρωνικὸ. Β' ΕΠΚΑ. Το ἔργο μιάς δεκαετίας, 1994-2003*, Δήμος Μαρκοπούλου Μεσογαίας 2009, 399-416, καὶ εἰδ. 405-406.

3. Βλ. Στάθη, ὅ.π. (σημ. 1) 196, εἰκ. 6 (*SEG* 57, 168).

4. Ἡ λέξις οἰκία χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν εὐρύτερη ἔννοια τοῦ οἰκοδομήματος, βλ. *LSJ*⁹ s.v. οἰκία (1).

5. Γιὰ τὶς πράξεις ἐπὶ λύσει, βλ. M. I. Finley, *Studies in Land and Credit in Ancient Athens*, New York 1973, 28-37, καὶ G. V. Lalonde, M. K. Langdon, M. B. Walbank, *Agora XIX: Inscriptions: Horoi, Poletai Records, and Leases of Public Lands*, Princeton 1991, 19 (Lalonde).

6. Ὁ δῆμος τῶν Εὐπυριδῶν τοποθετεῖται ἀπὸ τὴν ἔρευνα κοντὰ στὸ Καματερό, βλ. J. S. Traill, *The Political Organization of Attica*, *Hesperia* Suppl. 14 (1975) 46.

7. Βλ. σχετικῶς J. V. A. Fine, *Horoi*, *Hesperia* Suppl. 9 (1951) 46-47. Ἀμελὴς χάραξη ἀπαντᾶται καὶ σὲ ἄλλες ἀνάλογες ἐπιγραφές, πρβλ. λ.χ. τὶς *IG* II² 2654 καὶ 2768.

ὄρος χωρίου
καὶ οἰκιῶν πε-
3 πραγμέ<ν>(ων) ἐπὶ λυ-
σει Πο<λυ>κρίτ-
ωι Εὐπυρί[δει]
6 XXX¹---?---
[.?]¹---?----

Μεταγραφή 1-4 ἀρχ., 5-6 Στάθη· ἀνάγν. 1 τέλ., 7 Μαλούχου (ἀπὸ τὴν φωτ.)· συμπληρώσεις 3 μέσ. Μαλ., 5 τέλ. *SEG* || 1 χωρίο Στάθη || 3 μέσ. ΜΕΙ στὸν λίθο, πε|πραμε| Στάθη || 4 μέσ. ΑΤ στὸν λίθο || 4/5 ΠΟΑΤΚΡΕ|ΩΙ Στάθη.

Σχόλια

1 τέλος· μετὰ τὸ Ο διακρίνεται στὴν φωτογραφία ἢ κάθετη κεραία τοῦ Υ.

3 μέσον· τοῦ Ν χαραχθῆκε μόνον ἢ ἀριστερὴ κάθετη κεραία.

2/3 πε|πραμέ<ν>(ων)· παρόμοια σφάλματα καὶ παραλείψεις ὑπάρχουν καὶ σὲ ἄλλους ὄρους, πρβλ. λ.χ. *IG* II² 2742.4: (Ἐλ)ευσι[νί]|ωι.

4/5 Πο<λυ>κρίτ|ωι· στὸ τέλος τοῦ 4ου στίχου διακρίνεται τὸ ἥμισυ σχεδὸν μιᾶς κάθετης κεραίας καὶ σὲ ἰκανὴ ἀπόσταση ἀπὸ αὐτὴν ἢ ἀπόληξη ἄνω ὀριζόντιας κεραίας· ἢ ἀντίστοιχη ἀπόσταση στὸ Ε τοῦ 2ου στίχου εἶναι σχεδὸν ἡμισὴ. Φαίνεται ἐπομένως ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ Ε, ἀλλὰ γιὰ δύο γράμματα (ΙΤ). Ἡ ἀνάγνωση τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ τοῦ ὀνόματος (-κρίτ|ωι) βοηθᾷ στὴν ἀποκατάσταση ὀλοκλήρου τοῦ ὀνόματος ὡς Πο<λυ>κρίτ|ωι.

Ἡ χάραξη ἐνὸς Α ἀντὶ τοῦ Λ (ΠΟΑΤ) εἶναι σφάλμα συχνό.⁸ Αὐτοψία τοῦ λίθου θὰ βεβαιώσει, ἐὰν ἔχει χαραχθεῖ μεσαία ὀριζόντια κεραία ἢ φθορὰ τοῦ λίθου στὸ σημεῖο αὐτό. Δὲν εἶναι βέβαιο ὅτι τὸ γράμμα μετὰ τὸ Α εἶναι ἀσφαλῶς Τ, ἐὰν μάλιστα παρατηρήσει κανεὶς τὸ πρῶτο Υ στὸν πέμπτο στίχο, τοῦ ὁποίου οἱ λοξὲς κεραῖες, καὶ ἰδιαιτέρως ἢ ἀριστερὴ, ἔχουν χαραχθεῖ σχεδὸν ὀριζόντια. Ἐπειδὴ δὲν ἔχω δεῖ τὸν λίθο, προτίμησα νὰ θεωρήσω ὅτι χάραχθηκε Τ ἀπὸ σφάλμα ἀντὶ Υ. Ἐξάλλου, ἡ χάραξη τοῦ Υ ὡς Τ δὲν εἶναι σπάνια.⁹ Ἀπαντᾷται λ.χ., σὲ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή τῆς Σαλαμίνας,¹⁰ ὅπως εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μὲ πληροφορήσει ὁ Γιώργος Παπαδόπουλος.¹¹

Ὁ Πολύκριτος Εὐπυρίδης δὲν εἶναι γνωστὸς ἀπὸ ἄλλες πηγές. Τὸ ὄνομα δὲν εἶναι σύνηθες, ἢ ταῦτιση ὁμῶς τοῦ Πολυκρίτου τῆς ἐπιγραφῆς μὲ ἓναν ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους γνωστοὺς ὁμωνύμους Ἀθηναίους τῆς ἐποχῆς (*LGPN* II, s.v. 2-3) θὰ ἦταν παρακινδυνευμένη.

8. Πρβλ. λ.χ. *IG* II² 2741.4: [Ἐ]|πιτέ<λ>ους, ΠΙΤΕΑΟΥΣ στὸν λίθο. Σὲ ἄλλες περιπτώσεις χαρασσεται Δ ἀντὶ Λ, πρβλ. *IG* II² 2707.3.

9. Καθὼς καὶ τὸ ἀντίστροφο, ἢ χάραξη Υ ἀντὶ Τ, πρβλ. *IG* II² 2705.3.

10. Μνεία: Ἰφιγένεια Δεκουλάκου, *ΑΔ* 41 (1986) Β [1990] 18 (*SEG* 40, 232).

11. Γ<λυ>κέρα (ΓΑΤΚΕΡΑ στὸν λίθο), Γ. Παπαδόπουλος κατόπιν αὐτοψίας. Ὁ ἴδιος χρονολογεῖ τὴν ἐπιγραφή κατὰ τοὺς μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. χρόνους.

Περιορίζομαι σὲ ἀπλὴ ἀναφορά· 1) [Π]ολύ[κρ]ι[τος] τριήραρχος τὸ 323/2 π.Χ., *IG* II² 1632.253, καὶ 2) Πολύκριτος Πολυκρίτου σὲ δικαστικὸ πινάκιο, ποὺ ὅμως θεωρεῖται πλαστό.¹²

6/7 Ἀπὸ τὸ σωζόμενο ἴχνος στὸν στίχο 7, ποὺ φαίνεται νὰ ἀνήκει σὲ γράμμα -διακρίνεται ἢ ἄνω ἀπόληξη κάθετης κεραίας, προκύπτει ὅτι ἡ ἐπιγραφή συνεχιζόταν στὸν ἐπόμενο τουλάχιστον στίχο.

---

12. Βλ. J. S. Traill, *Persons of Ancient Athens*. Vol. 14, Toronto 2005, no. 779850. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ ὄνομα Πολύκριτος εἶχε ἀναγνωσθεῖ ἀπὸ τὸν E. Schweigert σὲ ψήφισμα τοῦ 318/7 ([-8- Π]ο]λυκρίτου [-9- εἶπεν]), βλ. *Hesperia* 8 (1939) 30-34, ἀρ. 8, ἀλλὰ στὴν ἐπανεκδοσὴ τῆς ἐπιγραφῆς (A. G. Woodhead, *Agora XVI: Inscriptions: The Decrees*. Princeton 1997, ἀρ. 104), προτιμᾶται ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἀποκατάστασις στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ κειμένου ἀπὸ τὸν A. E. Raubitschek ([Ἄρχ]εδικός | Ν]αυκρίτου [Λαμπ]ρεὺς εἶπεν), βλ. τὰ ἄρθρα του The Pyloroi of the Akropolis, *TAPH* 76 (1945) 105-107. Χρειαζέται ἐπανελέγχος τοῦ λίθου.